

N.B. Het kan zijn dat elementen ontbreken aan deze printversie.

Internet is slecht voor democratie

Mensen mogen het oneens zijn over de invloed van internet op de cultuur en de economie, maar ze lijken tamelijk eensgezind over de positieve effecten ervan op de democratie. Die ballon moet worden doorgeprikt, vindt Eli Noam.

🕒 10 september 2002 🕒 Leestijd 3 minuten

Mijn scepsis over internet als democratische kracht berust niet op de ongelijke verdeling ervan. Ze houdt meer verband met het systeem. Waarnemers maken vaak de fout de kwaliteiten van de onderdelen te verwarren met de kwaliteiten van het geheel. Als iets nuttig is voor een persoon of groep, denken ze dat het ook voor de maatschappij als geheel nuttig zal zijn wanneer iedereen er gebruik van maakt.

De vermeende tijdbesparende eigenschappen van de automobiel zijn een voorbeeld van deze misvatting: kost het tegenwoordig echt minder tijd dan vroeger om op je werk te komen?

Internet zal de politiek duurder maken en toegankelijkheid belemmeren.

Het traditionele smalband-internet, dat hoofdzakelijk gericht is op tekst, is beslist heel toegankelijk. Maar de nieuwe generatie breedband-internet opent de mogelijkheid tot geavanceerd video- en multimedieverkeer en zal daar dan al gauw niet meer buiten kunnen. Ook zal de groeiende informatieberg steeds uitvoeriger strategieën vergen om de aandacht te trekken. En in tegenstelling tot de brede opzet van tv-boodschappen op de televisie, zal een optimale politiek op het net 'op maat' moeten zijn. Daarvoor zijn uitvoerige bestanden omtrent persoonlijke belangen en voorkeuren nodig. Door dit alles kan niemand meer op een koopje aan politiek doen.

Natuurlijk worden sommige politieke activiteiten ook goedkoper door internet. Maar dat geldt voor iedereen. De eventuele voordelen voor degenen die er vroeg bij zijn worden dan al gauw ook door hun rivalen genoten en daarna ontstaat eenvoudigweg de patstelling van een dure politieke wapenwedloop van investeringen in individueel gerichte technieken en marketingtechnieken voor de nieuwe media.

De vroege gebruikers van internet bemerkten een verhoging van hun doelmatigheid en projecteren deze als een verlossing op de maatschappij als geheel. Hun winst werd uitgebazuind als een gegroeide mondigheid van de enkeling tegenover big business en big government, maar het was vaak niet meer dan een tijdelijke versterking van groepen en personen met computerkennis (meestal duidelijk mensen met bovengemiddelde inkomens en opleidingen) en een relatieve verzwakking van mensen zonder die middelen. De overheid werd dankzij de internetgebruikers niet aanspreekbaarder; ze werd alleen meer aanspreekbaar voor hén.

Internet zal het niveau van het politieke debat verlagen.

Een stijging van de hoeveelheid informatie wil niet zeggen dat het gemiddelde niveau omhooggaat. Integendeel, doordat internet tot een ophoping van informatie leidt, zullen boodschappen luider moeten klinken om gehoord te worden. Algemene politieke informatie zal daardoor onvermijdelijk nog vertekender, schriller en simplistischer worden.

Een van de gevolgen van internet is de uitschakeling van de tussenpersonen tussen dienstverleners en de consument. Voor de politiek hoeft het verval van de traditionele nieuwsmedia en hun doorlichting van informatie helemaal niet zo gunstig te zijn. Natuurlijk hebben poortwachters ook negatieve kanten, maar het publiek heeft ook baat bij de doorlichting en ordening van informatie. Ongefilterde informatie is overweldigend en leidt tot geruchtenvorming, misleiding en politieke overval tactieken.

Direct contact met de overheid zal onzin blijken.

Ja, iedereen kan e-mailberichten aan ambtsdragers sturen en misschien zelfs antwoord krijgen, en dat zal wellicht een illusie van toegankelijkheid geven. Maar één schaars goed zal alleen maar schaarser worden: de aandacht van die ambtsdragers. Er zullen onvermijdelijk maar enkele berichten doorkomen. Door de stortvloed van berichten worden de bemiddelaars die toegang kunnen bieden juist belangrijker dan ooit. Om maar te zwijgen van het feit dat ogenschijnlijke uitbarstingen van meningsuiting

massaproductie kunnen zijn. De politiek kan zich uiteindelijk in een soort virtuele arena gaan afspelen.

Internet vergemakkelijkt de internationale manipulatie van de binnenlandse politiek.

Door internet wordt buitenlandse inmenging in de nationale politiek gemakkelijker. Waarom zou iemand onderhandelen met de Amerikaanse ambassadeur als hij zich door een e-mailcampagne, zijn bijdragen aan een chatgroep, desinformatie en onnaspeurbare donaties tot een belangrijke voorzitter in het Congres kan richten? Mensen maken zich zorgen over computeraanslagen door terroristen. Ze zouden zich ook zorgen moeten maken over de elektronische staatsinmenging in de politiek van andere landen. Maar informatie is toch goed voor de democratie? Vrije toegang tot informatie is inderdaad nuttig - daarom ondermijnt internet ook het totalitarisme. Maar het ondermijnt ook verder bijna alles, waaronder de democratie. De waarde van informatie voor vrede en harmonie wordt vaak overdreven. Burgeroorlogen berusten meestal niet op een gebrek aan informatie. Toch heerst de taaie overtuiging dat mensen 'als ze de kennis maar hadden', bijvoorbeeld door het net op te gaan, verdraagzamer jegens elkaar zouden worden. Dat is een mooie gedachte, maar is ze historisch wel juist? Hitler kwam aan de macht in een republiek waar aan politieke informatie en communicatie geen gebrek was.

Het is gemakkelijk om mee te gaan met romantische gedachten over een Gouden Eeuw van democratie, van Atheense debatten ten overstaan van een betrokken burgerij, en te geloven dat de terugkeer daarvan dankzij elektronische middelen nabij is. Een snelle blik in de achteruitkijkspiegel, op de radio en dan op de tv, is ontvullend. Ook die nieuwe media werden destijds ingehaald als voorboden van een nieuwe en verbeterde politieke dialoog. Maar de werkelijkheid van die media was er een van kakofonie, versnippering, stijgende kosten en een dalende waarde van 'harde' informatie.

Het zou simplistisch zijn te ontkennen dat internet moeilijk te bereiken groepen kan mobiliseren en hen kan helpen zich te uiten. Het heeft veel energie en creativiteit losgemaakt. Vanzelfsprekend zullen er schitterende succesverhalen zijn, maar we moeten oppassen met generaliseren. Grote delen van de maatschappij zijn ontevreden met een politiek systeem dat vaak onaanspreekbaar is en wordt beïnvloed door campagnebijdragen, en dat meestal traag is. Velen zien in internet het wondermiddel dat alles zal veranderen. Anderen klampen zich vast aan het beeld van het vroege internet - open en vrij - dat tot het ontstaan van nieuwe gemeenschapsvormen leidde. Hun wacht een teleurstelling.

Internet leidt niet tot een democratie à la Jefferson. Het is niet Athene, en ook niet Appenzell. Het is beslist minder een democratie dan deze low tech-oorden. Maar die bestonden ook allemaal niet echt natuurlijk, behalve dan als ideaal, streefdoel en inspiratie. En in die zin zijn de verwachtingen die in internet worden gesteld een nieuwe schakel in een keten van hoop. Misschien naïef, maar wel verheffend.

Eli Noam is hoogleraar economie en financiën aan de Columbia-universiteit en directeur van het Columbia Institute for Tele-Information.

www.nrc.nl/discussie Is internet goed of slecht voor democratie? Discussieer mee.